

วิชา

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1

อาจารย์ผู้สอน ปาริชาติ ม่วงศิริ

ข้อความเบื้องต้น

- กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติอันเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการต่างๆในอันที่บุคคลทั้งหลายพึงปฏิบัติเพื่อให้ได้รับการรับรอง คู่ครองและบังคับตามสิทธิและหน้าที่ซึ่งมีอยู่ตามกฎหมายสารบัญญัติในทางศาล กฎหมายวิธีสบัญญัติจึงเป็นกฎหมายที่เป็นส่วนประกอบหรือช่วยเสริมกฎหมายสารบัญญัติเมื่อได้นำคดีขึ้นสู่ศาล

บทวิเคราะห์ศัพท์ (มาตรา 1)

1. ศาล

- หมายถึง ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง

2. คดี

- หมายถึง กระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาล...

3. คำฟ้อง

- แบ่งเป็น

- คำฟ้องเมื่อเริ่มคดี ได้แก่ คำฟ้อง(ม.172) และคำร้องขอ(ม. 188)
- คำฟ้องภายหลัง ได้แก่ คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง(ม.179) ฟ้องแย้ง (ม.177วรรคสาม) คำร้องสอด(ม.57(1)(2)) อุทธรณ์(ม.225)/ฎีกา (ม.249) คำร้องขอพิจารณาคดีใหม่(ม.199 จัตวา)

บทวิเคราะห์ศัพท์ (มาตรา 1)

4. คำให้การ

- หมายถึง กระบวนพิจารณาที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยกข้อต่อสู้เป็นข้อแก้คำฟ้อง

5. คำคู่ความ

- หมายถึง คำฟ้อง คำให้การ คำร้องเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ

6. กระบวนพิจารณา

- หมายถึง การกระทำของผู้เกี่ยวข้องในคดีทุกอย่าง

7. การพิจารณา

- หมายถึง กระบวนพิจารณาทั้งหมดในศาลก่อนศาลชี้ขาดตัดสินคดีหรือจำหน่ายคดี

บทวิเคราะห์ศัพท์ (มาตรา 1)

8. การนั่งพิจารณา

- หมายถึง การที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดีบนบัลลังก์ต่อหน้าคู่ความ

9. วันสืบพยาน

- หมายถึง วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานคดีนั้นจริงๆ ครั้งแรกตามที่นัดไว้ไม่ว่าจะเป็นการสืบพยานโจทก์หรือจำเลย

10. คู่ความ

- หมายถึง บุคคลผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาล
- รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้นๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

เขตอำนาจศาล

- การยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอต้องยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 2
- หากยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลที่ไม่มีเขตอำนาจ ศาลจะรับคำฟ้องหรือคำร้องขอดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาไม่ได้

เขตอำนาจศาล

- คำฟ้องนี้เหนือบุคคล

มาตรา 4(1) “คำฟ้องให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่”

- ภูมิลำเนา หมายถึง ภูมิลำเนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 37-47

- มูลคดี หมายถึง เหตุที่มีแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้โจทก์เกิดอำนาจฟ้อง หรือ สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิของโจทก์

เขตอำนาจศาล

- คำฟ้องนี้เหนือบุคคล

- การฟ้องโดยอาศัยนิติกรรม นิติเหตุแต่ละประเภทจะพิจารณาสถานที่มูลคดีเกิดแตกต่างกันไป

- มูลคดีกรณีละเมิด ได้แก่ สถานที่กระทำละเมิด

- มูลคดีกรณีฟ้องหย่า ได้แก่ สถานที่ที่มีเหตุหย่าเกิดขึ้น แต่สถานที่จดทะเบียนสมรสเป็นเพียงเหตุแห่งการสมรสไม่ใช่สถานที่มูลคดีเกิด

- มูลคดีกรณีฟ้องด้วยเหตุผิดสัญญา ได้แก่ สถานที่ที่สัญญาเกิด หรือ สถานที่กระทำผิดสัญญา

เขตอำนาจศาล

- คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

มาตรา 4 ทวิ “คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ให้เสนอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล”

- คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง คดีพิพาทเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่มุ่งหมายจะบังคับเอาอสังหาริมทรัพย์นั้นโดยตรง ในคำฟ้องต้องมีคำขอท้ายฟ้องที่ต้องจัดการหรือบังคับเอาอสังหาริมทรัพย์นั้น เช่น ฟ้องให้จดทะเบียนตามสัญญาจะซื้อขาย
- คำฟ้องเกี่ยวกับสิทธิอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง คดีที่มีได้พิพาทกันในอสังหาริมทรัพย์โดยตรง แต่เป็นกรณีที่อสังหาริมทรัพย์ก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าของหรือเกิดทรัพย์สินหรืออย่างอื่น และต่อมาเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธินั้น
- คำฟ้องเกี่ยวกับประโยชน์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง กรณีที่ผู้มีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์นำอสังหาริมทรัพย์นั้นออกหาประโยชน์ เช่น ฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์

เขตอำนาจศาล

- คำฟ้องตามมาตรา 4 ตรี

มาตรา 4 ตรี “คำฟ้องอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ทวิ ซึ่งจำเลยมิได้มี
ภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าโจทก์เป็นผู้มี
สัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลแพ่งหรือต่อศาลที่โจทก์
มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล”

- ต้องเป็นกรณีที่ไม่ใช่คำฟ้องตามมาตรา 4 ทวิ

- ตัวอย่าง โจทก์(ภูมิลำเนาอยู่บุรีรัมย์) จำเลย(มีภูมิลำเนาอยู่กัมพูชา) โจทก์ทำ
สัญญาจะซื้อที่ดินที่ตั้งอยู่ที่ประเทศกัมพูชา จากจำเลย ต่อมาจำเลยไม่โอนที่ดิน
ตามสัญญา หากโจทก์ต้องการฟ้องบังคับให้จำเลยโอนที่ดิน กรณีนี้เป็นคำฟ้อง
ตามมาตรา 4 ทวิ ไม่ใช่กรณีตามมาตรา 4 ตรี

เขตอำนาจศาล

- คำร้องขอ

มาตรา 4(2) “คำร้องขอ ให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลหรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล”

- คำร้องขอทั่วไป เข้ากรณีตามมาตรา 4(2) เช่น คำร้องขอให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ คำร้องขอให้ศาลสั่งเป็นคนสาบสูญ เป็นต้น

- มีข้อยกเว้น 3 กรณีคือ

- 1) คำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก (มาตรา 4 จัตวา)

- 2) คำร้องขอเพิกถอนมติที่ประชุมนิติบุคคล (มาตรา 4 เบญจ)

- 3) คำร้องขอเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักร (มาตรา 4 ฉ)

เขตอำนาจศาล

- คำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก

มาตรา 4 จัตวา “คำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตศาล”

ตัวอย่างเช่น เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอ่างทอง มารักษาตัวและเสียชีวิตที่รพ.ศิริราช กรณีนี้ต้องเสนอคำร้องขอต่อศาลจังหวัดอ่างทองอันเป็นศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย

เขตอำนาจศาล

- คำร้องขอเพิกถอนมติที่ประชุมนิติบุคคล

มาตรา 4 เบญจ “คำร้องขอเพิกถอนมติของที่ประชุมหรือที่ประชุมใหญ่ของนิติบุคคล คำร้องขอเลิกนิติบุคคล คำร้องขอตั้งหรือถอนผู้ชำระบัญชีนิติบุคคล หรือคำร้องขออื่นใดเกี่ยวกับนิติบุคคล ให้เสนอต่อศาลที่นิติบุคคลนั้นมีสำนักงานใหญ่อยู่ในเขตศาล”

- คำร้องขอเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักร

มาตรา 4 ฉ “คำร้องขอเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักรก็ดี คำร้องขอที่หากศาลมีคำสั่งตามคำร้องขอนั้นจะเป็นผลให้ต้องจัดการหรือเลิกจัดการทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักรก็ดีซึ่งมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร และผู้ร้องไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินดังกล่าวอยู่ในเขตศาล”

คำถามท้ายบท

- . นายถือฟทำสัญญาจะขายที่ดินตั้งอยู่ในเขตศาลจังหวัดราชบุรี ราคา 10,000,000 บาทให้แก่ นายไมค์ ในการทำสัญญานายไมค์วางมัดจำไว้เป็นเงิน 1,000,000 บาท โดยทำสัญญากันที่บ้านของนายไมค์ที่อยู่ในเขตศาลจังหวัดสมุทรปราการ นายถือฟมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัด ต่อมาเมื่อถึงกำหนดโอนที่ดินและชำระราคาตามสัญญา นายถือฟไม่ยอมไปจดทะเบียนโอนที่ดินดังกล่าว นายไมค์จึงขอเลิกสัญญา หากนายไมค์ต้องการฟ้องคดีเพื่อให้ นายถือฟคืนเงินมัดจำเนื่องจากนายถือฟผิดสัญญาจะซื้อจะขาย

ให้วินิจฉัยว่า นายไมค์จะเสนอคำฟ้องดังกล่าวได้ที่ศาลใดบ้างเพราะ

เหตุใด

คำตอบ

การที่นายไมค์เสนอคำฟ้องตามสัญญาจะซื้อจะขายเพื่อให้นายถือฟิ้นเงินมัดจำมิใช่คำฟ้อง เกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิหรือประโยชน์เกี่ยวด้วยอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 ทวิ แต่เป็นการฟ้องบังคับหนี้เหนือบุคคลตามมาตรา 4(1) ซึ่งกำหนดให้เสนอ คำฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาหรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาใน ราชอาณาจักรหรือไม่ นายไมค์จึงไม่อาจฟ้องนายถือฟิ้นต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาหรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดใน เขตศาลก็ได้

เมื่อนายถือฟิ้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลจังหวัดนครปฐม นายไมค์จึงฟ้องต่อศาลจังหวัดนครปฐม ได้ เพราะเป็นศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

นอกจากนี้ นายไมค์ยังอาจฟ้องต่อศาลที่มูลคดีเกิดได้ด้วย ก่อนอื่นจำต้องวินิจฉัยก่อนว่า มูลคดี หมายความว่า ต้นเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้โจทก์เกิดอำนาจฟ้อง เมื่อสัญญาจะซื้อจะ ขายที่ดินอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิของนายไมค์ทำที่บ้านของนายไมค์ซึ่งอยู่ในเขตศาลจังหวัด สมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการจึงเป็นสถานที่ที่มูลคดีเกิดขึ้น นายไมค์จึงอาจฟ้องนายถือฟิ้นต่อศาล จังหวัดสมุทรปราการได้ เพราะเป็นศาลที่มูลคดีเกิดในเขตศาล ส่วนจังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ดินที่ ตกลงจะซื้อขายกัน ถือไม่ได้ว่าเป็นสถานที่ที่มูลคดีเกิด (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 8947/2547) นายไมค์จึงยื่น คำฟ้องต่อศาลจังหวัดราชบุรีไม่ได้